

EUROPEAN CONFERENCE

Conference Proceedings

IX International Science Conference
«Promising ways of solving scientific
problems»

December 26 – 28, 2022

Belgium, Brussels

PROMISING WAYS OF SOLVING SCIENTIFIC PROBLEMS

Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference

Belgium, Brussels

(December 26 – 28, 2022)

UDC 01.1

ISBN – 978-9-40365-681-6

The IX International Scientific and Practical Conference «Promising ways of solving scientific problems», December 26 – 28, Belgium, Brussels. 235 p.

Text Copyright © 2022 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>).

Illustrations © 2022 by the European Conference.

Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© Cover art: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Imants M., Kyriukhina N., Kaspars K. Correlation of garlic features. Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference. Belgium, Brussels. Pp. 10-11.

URL: <https://eu-conf.com/ua/events/promising-ways-of-solving-scientific-problems/>

44.	Філатенко І.О. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ТА ПЕРЕШКОДИ НА ІІ ШЛЯХУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	167
PHILOSOPHY		
45.	Буряк В., Тіхонова Л. ФЕНОМЕН ХАРИЗМИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	170
46.	Канцір Р., Тіхонова Л. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ	172
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
47.	Лебедь О.О., Мислінчук В.О., Гладун Л.В. ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕНТРАЦІЇ РАДОНУ В ЖИТЛІ СЕЛА ОЛЕКСАНДРІЯ ОЛЕКСАНДРІЙСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	174
48.	Погребняк К.С., Федотов В.В. ТЕОРІЯ ВІДНОСНОСТІ. СПЕЦІАЛЬНА ТА ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЇ ВІДНОСНОСТІ	180
POLITICS		
49.	Мироненко В.В. ПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ "ЯДЕРНОГО СТРИМУВАННЯ" У РАКЕТНО-ЯДЕРНИХ ПРОГРАМАХ ПРОВІДНИХ ДЕРЖАВ СВІТУ	183
PSYCHOLOGY		
50.	Єріна В.В. ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	186
51.	Вільгемська С.Ю., Ташматов В.А. КОГНІТИВНИЙ БАР'ЄР У СПІЛКУВАННІ СЛІДЧОГО ТА СВІДКА	190
52.	Кікінежді О.М. ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ У ФІЛОСОФСЬКОМУ ВЧЕННІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	193

ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ У ФІЛОСОФСЬКОМУ ВЧЕННІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Кікінежді Оксана Михайлівна

доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка

Звернення до творчої спадщини видатного філософа-гуманіста та патріота Григорія Сковороди, українського «Перворозуму», 300-літній ювілей з дня народження якого сьогодні вшановує весь світ та Україна, в умовах насильницької загарбницької війни росії проти України актуалізує пошук національно-громадянських орієнтирів збереження національної ідентичності та усвідомлення етнопсихологічних детермінант духовної цінності людини задля відстоювання української державності.

Як зауважує дослідник життя і творчості видатного філософа доктор Дмитро Донцов, «у нього завжди можна знайти ясні відповіді на проблеми нашого часу – культурного і політичного характеру. «Що дасть – питає Сковорода – точна наука і політика без благого серця? Хіба що стане знаряддям злоби, підступу, мечем в руках біснுவатого або крилами й рогами у свині...» Ці слова Сковороди звучать так, ніби їх написано нині!» [цит.: за 4, с. 15].

На думку Президента НАПН України В. Кременя, «важливо реконструювати те культурне середовище («контекст»), у якому здійснювалася думка філософа. Адже культура є носієм історичної пам'яті, фактором національного самоусвідомлення і самовираження, цілісності творчих сил народу, умовою історичного розвитку і життєздатності нації» [7].

З позиції методології цивілізаційного і синергетичного пізнання, спрямованої на антропологічний аналіз людини, дослідники української ментальності Я. Калакура, О. Рафальський, М. Юрій зазначають, що основні лінії розвитку ментальності козацької України XVII-XVIII століття визначалися появою нової верстви в українському суспільстві – освіченої козацької старшини і потужним впливом ідей Відродження, Реформації та Просвітництва, які формували нові пріоритети цивілізаційних процесів.

На думку учених, «Непересічна особистість Григорія Сковороди, вільнолюбні виступи поряд із визвольними ідеями козацьких літописців, в Україні зростали і поширювались автономістичні, антикріпосницькі, антиімперські та просвітницькі ідеї. На цьому тлі став складатися новий тип культури України – культури відкритого типу, у якій умовну роль відігравали кордон і культурне прикордоння. Саме «прикордонність», «межовість» сприяли формуванню власного унікального культурного простору і менталітету» [5, с. 277-280].

Друга половина XVIII ст. була для України часом повної втрати свободи – політичної, економічної, духовної, тому відгомони цієї трагедії народу пронизують усю творчість Г. Сковороди. Український етнос, його історичну традицію, культуру і мову мандрівний філософ сприймав як одне ціле [1].

У своєму філософському розумінні світу, вершиною якого Г. Сковорода вважав розум, самобутній мислитель підводив українське суспільство до нового ментального світобачення – пробудження національної ідентичності в XIX столітті. Гуманістичні ідеї українського «Сократа», а саме – ідеї свободоловства, «сродності», самопізнання, «філософії серця» (кордоцентризму) як глибинні духовні потреби особистості, є правдивим дороговказом у формуванні української національної ідентичності для нащадків сьогодення і майбутнього.

Сповідуюючи українські традиції свободи, видатний філософ писав, що «дух свободний», за який «доки живеш, боротись потрібно», проявляється в пізнанні людиною добра і зла та у виконанні законів [10, с.84]. Просвітитель-гуманіст свободу вважає найдорожчим скарбом українського народу: «Що є свобода? Добро в ній яке? Кажуть, неначе воно золотее? Ні ж бо, не злотне: зрівнивши все злото. Проти свободи воно лиш болото» [10, с.85].

За словами С. Кримського, Григорій Сковорода один із перших у новоєвропейській цивілізації відроджує античну філософську традицію з її спрямованістю на пошук мудрості і щастя, а разом з нею – і постать філософа, для якого життя є філософуванням, а філософування є життям. Йдеться саме про індивідуальний пошук у мудрості і щастя, тієї для себе «нерівної рівності», «яка має відкрити своє небо і землю, знайти «твердь» свого буття, визначити стихії долі, знайти душу і увійти в «паузи» воскресного споглядання» [8].

Ідея «сродної праці» Г. Сковороди утверджує рівність, гідність людської особи як основи справедливого суспільного устрою. У діалозі «Розмова, названа алфавіт, чи буквар світу» філософ вимальовує образ досконалого світоустрою, ідеально гармонізованого соціуму, з усім багатством і різноманітністю його окремих «спорідненостей». Це образ фонтана, оточеного різної форми, краси та місткості посудинами. Мислитель зауважує: «Бог багатому подібний фонтану, що наповнює різні посудини відповідно до їх місткості. Над фонтаном напис цей: «Нерівна всім рівність». Ллються з різних трубок різні струмені в різні посудини, що навколо фонтану стоять» [10, 223].

У контексті нашого дослідження, природна «нерівна рівність» означає, що люди нерівні у своїх відмінностях, але є рівними у можливостях реалізувати свої природні здібності, тобто відображає самореалізацію та самоствердження особистості.

Світоглядна система Григорія Сковороди про ідеальний суспільний устрій, «духовної республіки» з рівними відносинами між людьми, з пануванням любові, рівності, справедливості, добра є уособленням української національної ідеї про виховання нової людини через самопізнання, здібність пізнати саму себе, визначити власний життєвий шлях, знайти і зайняти в суспільстві гідне для себе місце [10, с. 155].

На думку видатного мислителя, творчий індивідуалізм українця є особистою незалежністю та пошануванням свободи людини як чогось священного і недоторканого. Індивідуалізм, з урахуванням особливостей психіки українців, сприяв розвитку творчого духу, здійсненню особистого вибору рішень за внутрішньо прийнятим ідеалом. Тип творчого індивідуалізму виявляється у здатності й бажанні брати на себе відповідальність за вибір і результати діяльності і за життя суспільства. Творчий індивідуалізм – це ініціативність, самостійність, наполегливість, уміння володіти і керувати собою [6]. Філософ-мораліст наголошував на тому, що людина, пізнаючи себе, автоматично пізнає Бога, «творить» свій індивідуальний час, розвивається у ньому завдяки діяльності та екзистенційних станах. Через власну індивідуальність, людина може переробляти історичні події і, знаходячи в них сенси для самої себе, здобуває право називатися творцем свого внутрішнього світу.

Г. Сковорода писав: «Немає нічого важливішого, величнішого і кориснішого, як пізнати себе самого». Самопізнання, як наголошує М. Боришевський, є запорукою розуміння людиною того, що якраз у ній самій, в її внутрішньому світі, у світі її власних помислів і почувань закладено невичерпний потенціал самовдосконалення. Особливо, якщо мати на увазі розвиток людської особистості як духовної істоти, адже без самопізнання неможливе становлення самоідентичності, яка є умовою виникнення відповідальності, що слід розглядати як базове утворення у структурі моральності, а відтак і як неодмінну детермінанту становлення та розвитку духовності [2, с. 22-23].

Ці погляди видатного мислителя знайшли в українській психологічній думці широкий відгук і продуктивно розвиваються. Сучасна психологія акцентує увагу на розвитку індивіда в системі процесів самопобудови і самоздійснення, гармонізації його внутрішнього світу із зовнішнім в умовах соціокультурної різноманітності, що спричинено глобалізаційними тенденціями (Г. Костюк, П. Чамата, В. Роменець, Г. Балл, І. Бех, М. Боришевський, Т. Говорун, В. Кремень, В. Куєвда, С. Максименко, В. Моляко, В. Москаленко, В. Татенко, Т. Титаренко та інші учені).

У вченні Г. Сковороди не лише науково обґрунтовано імператив моральної філософії «людина як ціль», як найвища цінність, але й засобами сучасної науки доведено, що людина виступає як суб'єкт історіотворчості, суб'єкт культури, суб'єкт свободи. Ідеал людини для українського філософа – особистість з високою гідністю, яка дбає про «тіло й душу» і відстоює «вольність» – духовну, соціальну й національну свободу. У контексті досліджень культурно-екзистенційних вимірів українського суспільства, його традицій і звичаїв, як наголошує М. Попович, «свобода», поряд із «справедливістю» і «солідарністю» є основними цінностями сучасного суспільства, а «філософія свободи» має стати ключовою національною ідеєю в побудові модерного суспільства в Україні [9].

Г. Сковорода започатковує розвиток національної символіко-антропоцентричної «філософії серця», бо, як стверджує філософ, серце формує

пізнання, мудрість людської особи, її гідність та волю духу. Через духовне самовдосконалення людина досягає щастя. Його ідея свободи та пріоритетність духовного над матеріальним заклали підвалини формування української ментальності, в основі якої лежать духовно-моральні цінності як уособлення української національної ідеї.

Патріот Григорій Сковорода акцентує на «сродність» українців до добра та на їхню «несродність» до зла, відстоюючи гідність та свободу України: «Однак хай не звабить, друже, те, що Тетервака названо Фридриком. Коли тобі неприємно, згадай, що ми всі такі. Адже всю Малоросію Великоросія називає тетерваками. Чого соромитися? Тетервак-бо – птиця дурна, але не злоблива. Не той дурний, хто не знає..., але той, що знати не хоче» [11, с.124-125]. Україна в боротьбі між правдою і кривдою постає як невеликий край, де «панувала простота й царювала дружба, що робить мале великим, дешеве дорогим, а просте приємним» [11, с. 130].

На наш погляд, «психологічний дискурс творчої спадщини Г. Сковороди, дає змогу виявити потужний потенціал для розв'язання проблемних питань сучасної психологічної науки, зокрема дослідження психології особистості у її актуальних та потенціальних вимірах, з'ясування сутності та усвідомлення українських етнокультурних доміант у боротьбі нашого народу за свободу проти зростаючих з боку росії нелюдських дій – цинізму, жорстокості, садизму, геноциду, тероризму тощо [3, с. 122].

Сьогодні як ніколи актуально звучать наповнені глибоким сенсом ідеї Сковородинської життєвої мудрості, які стосуються психологічної сутності людини, пошановування козацьких, старокиївських традицій, ідеї примату Духу, серця, внутрішнього горіння, проповіді ідеалізму над егоїзмом, індивідуалізму над отарним; «сродної праці», голосу совісті тощо, що є дороговказом для національної боротьби за духовно-моральні, демократичні цінності, суверенність, свободу та незалежність нашої держави, цивілізаційний вибір України.

Список літератури:

1. Барабаш Ю. Дух животворить. К: Темпора, 2014. 478 с.
2. Боришевський М. Й. Психологічні закономірності розвитку духовності особистості: монографія. За загальною редакцією М. Й. Боришевського. К.: Педагогічна думка, 2011. 200 с.
3. Василькевич, Я.З., Кізь О.Б., Кікінежді О.М. Психологічний дискурс ідей Григорія Сковороди. *Духовний код української ідентичності у вимірі міжкультурної комунікації* (до 300-річчя від дня народження Г.С. Сковороди): збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (10-11 листопада 2022 року, м. Київ), 2022. С.120-122
4. Донцов Д. Дороговказ Григорія Сковороди нашій сучасності. Київ, 2000. 20 с.

5. Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф. Ментальний вимір української цивілізації. К.: Генеза, 2017. 560 с.
6. Книш І. В. Кордологізм та його роль у становленні української нації: сучасний науковий дискурс. *Філософія науки: традиції та інновації*, 2015. С.136-143.
7. Кремень В. Г. Філософія Григорія Сковороди в контексті людиноцентризму. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2022. 4(2), С.1-8 <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4202>
8. Кримський С. Філософ, якого «не спіймав світ». *День. Україна Incognita* URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/filosofyakogo-ne-spijma-v-svit.html>
9. Попович М. Бути людиною, Видання 3-є, перероблене. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 336 с.
10. Сковорода Г. Твори: У 2 т. К.: ТОВ «Видавництво «Обереги». 2-е вид., виправ. (Київська б-ка давнього укр. письменства. Студії; Т. 1 (5), 2005. 528 с.
11. Сковорода Г. Твори: У 2 т. К.: ТОВ «Видавництво «Обереги». 2-е виправ. (Київська б-ка давнього укр. письменства. Студії; Т. 2 (6), 2005. 480 с.